

Sygn. akt II UK 437/16

POSTANOWIENIE

Dnia 30 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z wniosku Z. J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.
przy udziale zainteresowanej J. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą
w G.
o ubezpieczenie społeczne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 30 maja 2017 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 24 lutego 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 24 lutego 2016 r. oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 9 lipca 2015 r., którym zmieniono zaskarżoną przez ubezpieczonego Z.J. decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 26 listopada 2014 r. i stwierdzono brak podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym i obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej ubezpieczonego w okresach od dnia 1 lipca 2010 r. do dnia 31 lipca 2010 r., od dnia 1 listopada 2010 r. do dnia 30 listopada 2010 r. oraz od dnia 1 października 2011 r. do dnia 31 października 2011 r.

W wyrokach sądów *meriti* przyjęto, że ubezpieczony od 2004 r. prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą i z tego tytułu od dnia 4 czerwca 2008 r. do dnia 30 grudnia 2011 r. zgłoszony został do ubezpieczenia zdrowotnego bowiem w tym okresie czasu jednocześnie zatrudniony był na podstawie umowy o pracę w „J.” Spółce z o.o. z siedzibą w G. na stanowisku prezesa zarządu. Wynagrodzenie za pracę ustalone w wysokości przewyższającej minimalne wynagrodzenie za pracę ubezpieczony otrzymywał co do zasady w ostatnich dniach miesiąca, w którym praca była wykonywana. W sytuacji, gdy kontrahenci nie regulowali terminowo należności, wynagrodzenia za pracę pracowników - w tym ubezpieczonego - wypłacane były przez pracodawcę z opóźnieniem. Stąd ubezpieczonemu wypłacono wynagrodzenie za lipiec 2010 r. w dniu 2 sierpnia 2010 r., za listopad 2010 r. w dniu 17 grudnia 2010 r. oraz za październik 2011 r. w dniu 16 listopada 2011 r. Płatnik składek w imiennych raportach miesięcznych za miesiące: lipiec 2010 r., listopad 2010 r. oraz październik 2011 r. wskazał kwoty zerowe składki na ubezpieczenia społeczne, przy czym należne składki z tego tytułu odprowadził i uwidoczniał w raportach za miesiące, w których doszło do faktycznej wypłaty za powyższe miesiące wynagrodzenia za pracę. W ocenie Sądów obu instancji, stosunek pracy ubezpieczonego na podstawie art. 9 ust. 1 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.) stanowił bezwzględny tytuł ubezpieczenia mający pierwszeństwo przed ogólnym tytułem ubezpieczenia, jakim jest prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej. Oznacza to, że Z.J. posiadał status ubezpieczonego niezależnie od tego czy osiągał przychód, co wynika z art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 1 i 2a i art. 13 ust. 1 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Ponadto, jak wynika z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2013 r., I UK 484/12 (OSNP 2013 nr 23-24, poz. 282) ustawodawca, stanowiąc normę z art. 9 ust. 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, nie miał zamiaru obciążać pracownika dodatkowym zobowiązaniem fiskalnym, jakim jest obowiązek zapłaty składek ubezpieczeniowych z tytułu objęcia dodatkowo z mocy prawa innym tytułem ubezpieczenia wyłącznie dlatego, że wbrew treści stosunku pracy, pracodawca z naruszeniem prawa nie realizuje względem niego obowiązku wypłaty wynagrodzenia w ustalonej wysokości co najmniej minimalnego

wynagrodzenia za pracę.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiódł Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G., zaskarżając go w całości oraz wnosząc o jego uchylenie w całości oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w G. i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie odwołania ubezpieczonego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w (...) oraz o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Skarga kasacyjna została oparta na obu podstawach - wymienionych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. - tj. naruszenia przepisów prawa materialnego i prawa procesowego, a mianowicie:

1) naruszenia prawa materialnego, tj. art. 9 ust. 1a w związku z art. 18 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w okolicznościach sprawy, przejawiające się stwierdzeniem braku podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym Z. J. w okresie od dnia 1 lipca 2010 r. do dnia 31 lipca 2010 r., od dnia 1 listopada 2010 r. do dnia 30 listopada 2010 r. oraz od dnia 1 października 2011 r. do dnia 31 października 2011 r. z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej;

2) naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, przejawiającej się poczynieniem błędnych ustaleń faktycznych przez uznanie braku przesłanek objęcia ubezpieczeniami społecznymi Z. J. z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej w okresie od dnia 1 lipca 2010 r. do dnia 31 lipca 2010 r., od dnia 1 listopada 2010 r. do dnia 30 listopada 2010 r. oraz od dnia 1 października 2011 r. do dnia 31 października 2011 r.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniony został w oparciu o art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c. z uwagi na fakt, iż „stosowanie wskazanych powyżej przepisów rodzi szereg wątpliwości w toku ich stosowania także przez organy odwoławcze i zachodzi potrzeba dokonania ich wykładni” oraz skarga jest oczywiście uzasadniona „z uwagi na fakt, że obowiązek obliczenia i opłacania należnych składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej jest społecznie istotna i rodzi wymierne skutki

finansowe”. W uzasadnieniu wniosku skarżący podniósł, że ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych powiązała obowiązek ubezpieczenia społecznego nie tylko z działalnością przynoszącą stały dochód, ale z faktem osiągania jakichkolwiek stałych źródeł dochodów. Innymi słowy, obowiązek ubezpieczenia emerytalnego i rentowych, w przypadku pracownika, wiąże się nie tyle z jego statusem, ale z faktem otrzymywania z tego tytułu wynagrodzenia (przychodu), stanowiącego podstawę dla wyliczenia wysokości składki (art. 18 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Sąd Najwyższy, rozpoznając nadzwyczajny środek zaskarżenia, jakim jest skarga kasacyjna, nie jest trzecią instancją sądową, lecz działa w interesie publicznym, wyjaśniając istotne zagadnienia prawne, dokonując wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, bądź usuwając z obrotu prawnego orzeczenia wydane w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwe. Dlatego też nie każda skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania.

W rozpoznawanej sprawie skarżący powołał się na przesłanki przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c., wskazując, że w sprawie „stosowanie wskazanych powyżej przepisów (wydaje się, że skarżącemu chodzi o przepisy powołane w podstawach skargi) rodzi szereg wątpliwości a ponadto skarga jest oczywiście

uzasadniona”. Taka sytuacja wymaga już na wstępie uwagi o charakterze porządkującym. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się bowiem, że jednocześnie uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów) generalnie wyklucza możliwość oczywistej zasadności skargi, a można wręcz stwierdzić, że jest błędem logicznym (por. postanowienia: z dnia 13 marca 2008 r., V CSK 550/07, niepublikowane; z dnia 26 listopada 2013 r., I UK 291/13, LEX nr 1430990; z dnia 23 marca 2012 r., I CSK 497/11, LEX nr 1288609; z dnia 20 marca 2014 r., I CSK 343/13, LEX nr 1523355; z dnia 15 października 2015 r., I PK 3/15, LEX nr 2021593).

Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522; z dnia 18 października 2016 r., I UK 466/15, LEX nr 2159122). Ponadto nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5).

Powyższych wymogów nie spełnia uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania bowiem skarżący ogranicza się wyłącznie do przedstawienia odmiennej wykładni art. 9 ust. 1a oraz art. 18 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych niż dokonana wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2013 r., I UK 484/12 i przyjęta przez sądy powszechne (por. między innymi wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 6 kwietnia 2016 r., III AUa 798/15, LEX nr 2039685). Skarżący nie wykazuje, aby wykładnia powyższych przepisów powodowała rozbieżności w orzecznictwie sądów bądź istnieje potrzeba zmiany tej wykładni. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 4 lutego 2013 r., I UK 484/12, do którego odwołuje się Sąd drugiej instancji stwierdził, iż „wykładnia systemowa, funkcjonalna i celowościowa art. 9 ust. 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (ze szczególnym uwzględnieniem reguł słuszności, *in dubio pro tributario*, konstytucyjnej zasady demokratycznego państwa prawnego) prowadzi do wniosku, że pojęcie „podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe” użyte w art. 9 ust. 1a tej ustawy należy rozumieć jako wynagrodzenie za pracę wynikające z treści stosunku pracy, a nie - jako przychód zdefiniowany w art. 4 pkt 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Jeżeli zatem pracownik podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym na podstawie ważnego stosunku pracy (art. 9 ust. 1 ustawy), którego elementem jest wynagrodzenie w wysokości co najmniej minimalnego wynagrodzenia w przeliczeniu na okres jednego miesiąca i praca ta jest wykonywana, co nakłada na pracodawcę obowiązek wypłaty za nią uzgodnionego wynagrodzenia, to należy uznać, że pracownik ten nie podlega również obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów na podstawie art. 9 ust. 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w sytuacji, gdy nie dochodzi do wypłaty należnego mu wynagrodzenia za pracę za dany okres, co jest równoznaczne z brakiem przychodu ze stosunku pracy w tym okresie w rozumieniu art. 4 pkt 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych mającego znaczenie dla określenia podstawy wymiaru składek zgodnie z art. 18 ust. 1 tej ustawy”.

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania nie spełnia także warunków właściwych dla przesłanki przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., z uwagi na brak

wskazania jakiegokolwiek przepisu, którego naruszenie miałoby postać naruszenia kwalifikowanego, widocznego na pierwszy rzut oka. Według utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego, skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, by Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu pozostałych elementów kreatywnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2008 r. II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze przyjmuje się, iż oczywista zasadność skargi, przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że doszło do kwalifikowanego naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2013 r., III SK 19/13, LEX nr 1402642 oraz z dnia 3 grudnia 2014 r., III PK 75/14, LEX nr 1621619), a przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2007 r., III CSK 216/07, LEX nr 560577 oraz z dnia 20 marca 2014 r., I CSK 18/14, LEX nr 1522063). Skarżący jest w tym zakresie zobowiązany do sformułowania w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania odpowiednich wywodów potwierdzających tę okoliczność, a należy pamiętać, że o oczywistości naruszenia prawa możemy mówić jedynie, gdy w rozpoznawanej sprawie doszło do sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2013 r., III SK 43/12, LEX nr 1331343 oraz z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, LEX nr 1844092 oraz powołane tam orzecznictwo). Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący powinien więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4 poz. 75; z dnia

26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ponadto przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Zatem we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). Jednak o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 347/07, LEX nr 465860).

Podsumowując powyższe nie jest wystarczające dla tej przesłanki przedsądu, co uzasadniałoby przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powołanie się na fakt, że „obowiązek obliczenia i opłacania należnych składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej jest społecznie istotny i rodzi wymierne skutki finansowe”.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).